

УДК 81'06'37Війна
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-2>

НОВІТНІ СТУДІЇ КОНЦЕПТУ «ВІЙНА» В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Ковбасюк Лариса Анатоліївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької та романської філології
Херсонський державний університет
kovlorik@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1441-2458

Наукову розвідку присвячено огляду новітніх студій концепту ВІЙНА в сучасному вітчизняному та зарубіжному мовознавстві. Матеріалом нашого дослідження послуговували наукові доробки вітчизняних та зарубіжних лінгвістів за останні десять років. У статті головну увагу сфокусовано на виконанні таких завдань: 1) визначення терміну «лінгвокультурний концепт», 2) відбір вагомих студій, присвячених війні та її відображенню у мові, 3) аналіз новітніх наукових робіт українських та зарубіжних дослідників у різних галузях мовознавства за останні десять років та 4) встановлення перспективних напрямів майбутніх наукових пошуків. У статті висвітлено лінгвокультурологічне визначення концепту та розкрито особливості його структури. Визначено, що лінгвокультурний концепт ВІЙНА пропонується аналізувати у сучасній лінгвістиці ґрунтуючись на комплексній методиці, що поєднує аналіз словникових дефініцій, етимологічний аналіз ключового слова-імені концепту, побудову лексико-фразеологічного поля ключового слова, аналіз синонімічних одиниць ключового слова, метод контекстуального аналізу, метафоричного аналізу, асоціативний експеримент тощо. Виділено основні напрями дослідження концепту ВІЙНА у сучасному вітчизняному мовознавстві та висвітлено наукові доробки, проведені у межах цих напрямів. Встановлено, що наукові розвідки щодо концепту ВІЙНА відбуваються у площині когнітивної лінгвістики, дискурсивної лінгвістики, еколінгвістики та медіалінгвістики. У статті здійснено аналіз робіт зарубіжних науковців. Визначено, що закордонні мовознавці займаються здебільшого загальнотеоретичними дослідженнями концепту ВІЙНА у межах лінгво-філософського напрямку, а також контрастивним аналізом різнопланових дискурсів на матеріалі різних мов. Виявлено, що з початком повномасштабної війни у закордонних університетах розпочато наукові проекти щодо вивчення воєнного дискурсу, метою яких є укладання глосаріїв. До найбільш перспективних напрямів наукового пошуку можна віднести вивчення концепту ВІЙНА у площині еколінгвістики та медіалінгвістики.

Ключові слова: аналіз, концепт, війна, лінгвокультурологічний, мова.

THE LATEST STUDIES OF THE CONCEPT "WAR" IN MODERN LINGUISTICS

Kovbasyuk Larysa Anatoliivna,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of German and Romance Philology
State University of Kherson
kovlorik@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1441-2458

The paper aims to review the latest studies on the concept of WAR in modern domestic and foreign linguistics. The materials for our research were scientific works by domestic and foreign linguists from the past ten years. The article focuses on the following main tasks: 1) defining the term "linguo-cultural concept", 2) selecting significant studies devoted to war and its reflection in language, 3) analyzing the latest scientific works by Ukrainian and foreign researchers in various fields of linguistics over the past ten years, and 4) identifying perspective directions for future scientific research. The article highlights the linguistic and cultural definition of the concept and reveals the peculiarities of its structure. It has been determined that the linguistic and cultural concept of WAR should be analyzed in modern linguistics using a complex methodology that combines the analysis of dictionary definitions, etymological analysis of the keyword representing the concept, construction of the lexical-phraseological field of the keyword, analysis of synonymous units, contextual analysis, metaphorical analysis, associative experiments, etc. The main research areas of the concept of WAR in modern domestic linguistics are highlighted, and the scientific developments within these areas are emphasized. It has been established that scientific research on the concept of WAR is conducted in the fields of cognitive linguistics, discursive linguistics, ecolinguistics, and media linguistics. The article analyzes the works of foreign scientists. It has been determined that foreign linguists are primarily engaged in general theoretical studies of the concept of WAR within the linguistic and philosophical domain, as well as contrastive analysis of various discourses based on materials from different languages. It has been revealed that full-scale wars have prompted scientific projects on the study of military discourse in foreign universities, with the goal of compiling glossaries. The perspectives of scientific research include the study of the concept of WAR in the field of ecolinguistics and media linguistics.

Key words: analysis, concept, war, linguo-cultural, language.

Вступ. Концепт «ВІЙНА» є універсальним в будь-якій національній картині світу, тому його відображення у будь-якій мовній картині певної національної спільноти світу привертає до себе увагу представників різних лінгвістичних напрямів. Особливо актуальним є аналіз вербалізації ВІЙНИ саме зараз, коли у центрі Європи розгортаються криваві військові дії та кожної хвилини гинуть як героїчні військові, так і пересічні громадяни України у глибокому тилу. Гібридна війна, що стала супутником життя українців після Революції Гідності, та достатньо активні військові дії на лінії розмежування із тимчасово окупованими територіями Сходу України перетворилися 24 лютого 2022 року у нищівну російську збройну агресію проти України як незалежної держави, що воліла назавжди звільнитися від сильних «братерських» обіймів. Ця значуща подія в житті кожного українця знов наголосила на тому, що війна є певною константою в існуванні людства, і в котре нагадала про славнозвісну тезу Карла фон Клаузевіца «Der Krieg ist eine bloße Fortsetzung der Politik mit anderen Mitteln (війна є продовженням політики іншими засобами)» (von Clausewitz, 1832).

Кожна країна світу має власну історію війн і конфліктів, що впливають на спосіб сприйняття та дослідження концепту ВІЙНА у межах різних галузей сучасної науки. Вітчизняні та закордонні дослідники можуть мати різні підходи до дослідження концепту ВІЙНА, зосереджуючись на аналізі війни як частини національної історії, впливу війни на суспільство та культуру та ін. Водночас, можна звертати увагу на вивчення причин виникнення конфліктів, роль політики та соціальних факторів у війнах тощо.

Мета нашої статті полягає у висвітленні та систематизації останніх здобутків вітчизняних та зарубіжних мовознавців XXI століття щодо багатоаспектного вивчення концепту «ВІЙНА», а також у встановленні перспектив подальшого наукового пошуку у цій площині. До головних завдань нашої статті належать: 1) визначення терміну «лінгвокультурний концепт», 2) відбір вагомих студій, присвячених війні та її відображенню у мові, 3) аналіз новітніх наукових робіт українських та зарубіжних дослідників у різних галузях мовознавства за останні десять років та 4) встановлення перспективних напрямів майбутніх наукових пошуків.

Зауважимо, що новітні дослідження репрезентації концепту ВІЙНА під час пандемії коронавірусу у світі не є об'єктом нашого аналізу.

Концепт «ВІЙНА» та методи його дослідження. Мовознавці сьогодення розглядають концепт із урахуванням різних підходів, зокрема, лінгвокогнітивного, лінгвокультурологічного, лінгвофілософського тощо. У нашій роботі ми дотримуємося лінгвокультурологічного визначення концепту і вважаємо його одиницею, «призначення якої полягає в об'єднанні в єдине ціле наукових пошуків у галузі культури, свідомості й мовознавчих студій. Такий концепт – культурно детермінований виразник свідомості, зафіксований у мові. Інакше кажучи, лінгвокультурний концепт як згусток вербалізованого смислу відображає лінгвоменталітет певного етносу, ім'я якого, зазвичай, збігається з домінантою певного синонімічного ряду, або ядром лексико-семантичного поля» (Полюжин, 2015: 217).

Лінгвокультурний концепт ВІЙНА фіксується у різних мовах достатньо по-різному, що можна продемонструвати наступними прикладами: 1) укр.: *війна «організована збройна боротьба між державами, народами або ж збройними угрупованнями всередині країни»; перен. стан ворожнечі між ким-небудь; суперечка, сварка з кимсь; боротьба»* (СУМ); 2) deutsch: *der Krieg «organisierte militärische Auseinandersetzung meist großen Ausmaßes und längerer Dauer zwischen Staaten, Militärbündnissen, ethnischen, sozialen oder anderen Interessengruppen; übertragen. a) mit großem Aufwand geführte staatliche oder gesellschaftliche Agitation bzw. Aktion gegen etw. oder jmdn.; b) heftige, meist langwierige Auseinandersetzung»* (DWDS); 3) eng.: *war «1. when there is fighting between two or more countries or between opposing groups within a country, involving large numbers of soldiers and weapons; 2. a struggle over a long period of time to control something harmful; 3. a situation in which a person or group is fighting for power, influence, or control»* (LDCEO).

Наведені приклади вербалізації концепту ВІЙНА в українській, німецькій та англійській мовах свідчить про складність та багатогранність аналізованого концепту, наявність ядра та периферії, що утворюють зміст концепту, та визначеної структури концепту, що включає «базові компоненти різної когнітивної природи – чуттєвий образ, інформаційний зміст та інтерпретаційне поле й описується як перелік ознак, що належать до кожного з них» (Полюжин, 2017: 60). Крім того, вищезазначені мовні спільноти мають свої особливості розуміння концепту ВІЙНА, тому він репрезентується словами та

словосполученнями як з прямим, так і з переносним значенням, акумулюючи «загальногуманістичну, соціально-історичну, інтелектуальну, етнокультурну, експресивно-емоційну, оцінну інформацію, значущу для того чи іншого соціуму. У результаті чого мовна одиниця функціонує не просто як слово-номінація, а як слово-концепт – вмістилище узагальненого культурного смислу» (Жайворонок, 2007: 10).

Лінгвокультурний концепт ВІЙНА як і інші концепти у сучасній лінгвістиці пропонують аналізувати, ґрунтуючись на комплексній методиці, що поєднує аналіз словникових дефініцій, етимологічний аналіз ключового слова-імені концепту, побудову лексико-фразеологічного поля ключового слова, аналіз синонімічних одиниць ключового слова, метод контекстуального аналізу, метафоричного аналізу, інтерв'ювання, асоціативний експеримент тощо (див. Близнюк, Свідченко 2022; Васянович, 2020; Лади́ка, 2015; Плотнікова, 2013; Полюжин, 2015 та ін.)

Новітні здобутки аналізу концепту ВІЙНА у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці. Аналіз новітніх робіт українських мовознавців за останніх десять років свідчить про те, що науковий доробок вітчизняної науки про мову поповнюється значущими студіями концепту ВІЙНА з 2014 року, коли розпочалась військова агресія Росії проти України. Передусім йдеться про ґрунтовні дослідження репрезентації війни, військового конфлікту, гібридної війни в українській мові. Так, напр., лінгвістка Галина Яворська дослідила відмінні й контрверсійні версії репрезентації збройного конфлікту в Україні, як-от міждержавний збройний конфлікт, громадянська війна, проксі-війна, гібридна війна та ін., застосовуючи когнітивно-лінгвістичні методи для аналізу семантики концепту ВІЙНА, та виявила усталені схеми його реалізації у мові на основі концептуальних метафор ВІЙНА ЦЕ СТИХІЙНЕ ЛИХО, ВІЙНА ЦЕ ПОДОРОЖ, ВІЙНА ЦЕ ПЕКЛО тощо (Яворська, 2016).

Об'єктом лінгвістичного пошуку стає також аналіз взаємодії понять «мова» – «війна» з урахуванням різних напрямів аналізу в дискурсології, когнітивній лінгвістиці, ономастиці та соціолінгвістиці (Мацюк, 2021). Вагомим внеском у вивчення мовної репрезентації війни є, на нашу думку, аналіз бінарної концептосфери «Війна» і «Мир» під час гібридної війни шляхом спорадичного спостереження над мовними явищами у період гібридної війни Росії проти України

з урахуванням здобутків когнітивної лінгвістики та прагматики (Данилейко, 2022).

Крім того, хотілось би звернути увагу на наукові розвідки у площині психолінгвістики, присвячені, до прикладу, встановленню асоціативного поля концепту ВІЙНА у представників української молоді. Шляхом проведення вільного асоціативного експерименту встановлюються слова-реакції на зазначений стимул «війна», проводиться класифікація отриманого матеріалу, виділяються основні типи асоціацій і пропонується власна рівнева класифікація отриманих результатів експерименту за структурними, семантичними і конотаційними характеристиками (Близнюк, Свідченко, 2022; Васянович 2020). Також українські мовознавці вивчають психолінгвістичні маркери гібридної війни, ґрунтуючись на результатах аналізу двох вимирів гібридної війни – матеріальному та інформаційному (Dumanska, 2020).

ВІЙНА стає об'єктом дослідження у площині еколінгвістики, що «вивчає сферу проживання людини й суспільства, опосередковану мовою, і концентрується на виявленні закономірностей, загальних для екології та мовної системи» (Селіванова, 2006: 50). Йдеться, по-перше, про доробки професорки Олени Материнської щодо дослідження війни у вимірі медіаекології на матеріалі німецької та української мов, розпочаті у 2019 р. (Materynska, 2019). Значну частину уваги дослідниці привертає до себе антропоморфний образ війни, вивчення якого ґрунтується на усталених моделях антропоморфної метафори в німецькій та українській мовах. Антропоморфна метафора визначається науковицею як засіб персоніфікації війни та розглядається як інструмент медіа-впливу на отримувача інформації, що сприяє розвитку еколінгвістичної свідомості серед представників різних культур та мов, а це передбачає в свою чергу перехід від антропоцентричного до екологічного підходу вивчення мовних явищ. У своїх роботах дослідниця встановлює, яким чином антропоморфні метафори сприяють формуванню еколінгвістичного підходу у лінгвістичних дослідженнях, поєднуючи еколінгвістичне мислення та війну як явище, що постійно супроводжує існування людства. Крім того, науковиця аналізує особливості перекладу виокремлених антропоморфних метафор урахуванням здобутків сучасної еколінгвістики (Materynska, 2021). По-друге, зазначимо наукову працю Ірини Пянковської (Пянковська, 2022), присвячену вивченню лексичних особливостей медіатекстів німецьких

онлайн-видань щодо висвітлення теми «Krieg in der Ukraine». Ґрунтуючись на результатах лінгвістичного аналізу німецькомовних онлайн-видань «Bild», «FAZ», «Spiegel», «SDZ», «Tagblatt», «WAZ», «Zeit», дослідниця встановлює частотне використання власних імен політичних діячів України та інших країн, назв українських населених пунктів, де відбуваються різнопланові події, українських реалій, військової лексики, сталих виразів та фразеологізмів тощо у медіатекстах, присвячених війні в Україні. У роботі присутні також результати дистрибутивного аналізу лексем із коренями «ukr-» та «guss-».

Звернемо увагу на те, що з початком відкритого повномасштабного нападу на Україну 24 лютого 2022 року аналіз концепту ВІЙНА проводиться найчастіше у різних типах медіа, напр., у сучасних регіональних газетах (Вільчинська, 2017) або в німецькомовних та англійськомовних ЗМІ (Пасик, Рись, Бондарчук, 2022) тощо.

Огляд новітніх здобутків зарубіжних мовознавців свідчить про невеликий, на наш погляд, інтерес до відображення війни у мовах різних національних спільнот. Насамперед, йдеться про поодинокі загальнотеоретичні дослідження взаємозв'язку мови, війни, етики та політики у межах лінгво-філософського підходу до мовних явищ (Liebsch, 2019) або вивчення лінгвістичних тактик впливу військової лексики на людську свідомість (Groß, 2022). До загальнотеоретичних досліджень вербалізації ВІЙНИ, розрахованих як фахівців, так і на пересічних носіїв мови, можна віднести проект Товариства німецької мови (GfdS), започаткований 16 травня 2022 року, метою якого є розробка лексикону «Krieg und Sprache» в сучасній німецькій мові (GfdS. Kleines Lexikon, 2022).

Крім того, зазначимо, що іноземні мовознавці вивчають військовий конфлікт переважно у межах дискурсивної лінгвістики. Йдеться про контрастивний аналіз чотирьох різновидів дискурсу, як-от урядових повідомлень, парламентських та телевізійних дебатів, статей та репортажів з окремих газет на матеріалі української, російської, польської та чеської мов з листопада 2013 по лютий 2015 рр. з урахуванням здобутків теорії апроксимізації П. Чілтона та П. Цапа (Weiss, 2020). Об'єктом дослідження контрастивних розвідок сучасних закордонних мовознавців стає також медіадискурс, аналіз якого проводиться у площині критичного дискурсивного аналізу (CDA). Лінгвістичне зіставлення відбувається на матеріалі провідних масмедіа

США та росії, а саме газет The Washington Post та The Moscow Times (Alayhuab 2023). Зауважимо той факт, що з початком повномасштабної війни в Німеччині, до прикладу, з'являються наукові проекти, що оставлять собі за мету дослідження впливу війни на дискурс. Йдеться про великий дослідницький проект в університеті м. Гіссен під керівництвом проф. Ф. Фогеля, у межах якого аналізуються ключові слова, семантичні групи слів та мовні образи, що визначають військовий дискурс в Україні та в Німеччині. Результатом цього аналізу стало укладання глосарію військової термінології, уживаної під час війни (Vogel, 2023).

На жаль, нами не було знайдено ґрунтовних наукових розвідок зарубіжних лінгвістів концепту ВІЙНА у площині психолінгвістики або еколінгвістики.

Висновки. Підсумовуючи проведений аналіз, зазначимо, що новітні наукові дослідження присвячені, в першу чергу, загальним питанням репрезентації концепту ВІЙНА у мові, що має великий потенціал для всебічного вивчення як у площині когнітивної лінгвістики, так і у межах дискурсивної лінгвістики, прагматики та лінгвокультурології. Вітчизняні науковці займаються висвітленням концепту ВІЙНА починаючи з 2014 р. У той же час, у закордонній лінгвістиці, передусім німецькій, розпочато ґрунтовні проекти щодо вивчення воєнного дискурсу у 2022 р. До найбільш перспективних та новітніх напрямів наукового пошуку можна віднести вивчення концепту ВІЙНА у площині еколінгвістики та медіалінгвістики. Вагомим внеском у дослідження війни становитимуть укладені глосарії та словники.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Близнюк К. Р., Скідченко Р. О. Асоціативне поле концепту війна у свідомості української молоді. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. 23. С. 18–23.
2. Васянович Є. Психолінгвістичний аналіз асоціативного поля війна як фрагменту мовної картини світу українських студентів-гуманітаріїв. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70), № 1, Ч. 1. 2020. С. 13–17
3. Вільчинська Т. Концепт «ВІЙНА»: особливості мовної об'єктивації у газетному тексті. *Лінгвістичні студії*. 2017. 34. С. 110–114.
4. Данилейко О.В. *Бінарна концептосфера "Війна" і "Мир" у період гібридної війни: когнітивний і прагматичний аспекти*: дис. ... д-ра філос. : 035/ Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Київ, 2022. 417 с.
5. Жайворонок В.В. *Українська етнолінгвістика. Нариси*. К.: Довіра, 2007. 261 с.

6. Мацюк Г. Взаємодія понять мова – війна як об'єкт лінгвістичного аналізу: результати і нові підходи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 35, том 7. С. 101–106.
7. Пасик Л., Рись Л., Бондарчук О. Дискурсивні конфігурації концепту KRIEG у німецькомовному інтернет-дискурсі. Актуальні питання іноземної філології. Збірник наукових праць. 2022. Вип. 16. С. 179–85. DOI : 10.32782/2410-0927-2022-16-26
8. Плотнікова Н. Алгоритм аналізу лінгвокультурного концепту. *STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA*. 2013. Vol. 1, pp. 165-170.
9. Полюжин М. Зміст і структура лінгвокультурного концепту. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 3. С. 56–61.
10. Полюжин М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 4. С. 214–224.
11. Пянківська І. В. Лексичні особливості німецьких медіатекстів на тему "Krieg in der Ukraine" в контексті медіаєкології. *Нова філологія*. 2022. 86. С. 144-149
12. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
13. СУМ: Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (Last accessed: 08.05.2023)
14. Яворська Г.М. Концепт «ВІЙНА»: семантика і прагматика. *Стратегічні пріоритети*. 2016. №1 (38). С. 14-23.
15. Alayhya A.F. Critical Discourse Analysis of Newspaper Articles Declaring the Outbreak of War in Ukraine: The Washington Post vs. The Moscow Times. *International Journal of Society, Culture & Language*. 2023. URL: https://www.ijsc.net/article_704037_9dce71e8cd620d1b97ea109562ddd554.pdf (Last accessed: 10.05.2023)
16. Dumanska V. Psycholinguistic Markers of Hybrid Warfare. *Psycholinguistics in a Modern World*. 2020. 15. pp. 72-76.
17. DWDS: Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. URL: <https://www.dwds.de/> (Last accessed: 08.05.2023)
18. Gesellschaft für deutsche Sprache. Kleines Lexikon: Krieg und Sprache. URL: <https://gfds.de/kleines-lexikon-krieg-und-sprache/> (Last accessed: 12.05.2023)
19. Groß M. Krieg und Sprache. URL: <https://intrapyschisch.de/krieg-und-sprache/> (Last accessed: 15.05.2023)
20. LDCEO: Longman Dictionary of Contemporary English Online. URL: <https://www.ldceonline.com/> (Last accessed: 08.05.2023)
21. Liebsch B. Das ‚Wort‘ und der Krieg. Zum Sinn der Sprache zwischen Ethik und Politik. *Zeitschrift für Praktische Philosophie*. 2019. Band 6, Heft 1. S. 161–188
22. Materynska O. Das anthropomorphe Bild des Krieges in den Deutschen und Ukrainischen Massenmedien. *Lingua Montenegrina*. 2019. Vol. 24. P. 153-167.
23. Materynska, O. Translating anthropomorphic metaphors of war: an ecolinguistic approach. *Proceedings of the International Research-to-Practice Conference for Translators, Young Scholars and Students TITA 2020, SHS Web of Conferences*. 2021. Volume 105. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/16/shsconf_tita2020_01004/shsconf_tita2020_01004.html (Last accessed: 10.05.2023)
24. Vogel, F. Ukraine-Krieg: wie Sprache den Diskurs prägt. URL: <https://nachrichten.idw-online.de/2023/02/06/ukraine-krieg-wie-sprache-den-diskurs-praegt> (Last accessed: 10.05.2023)
25. Von Clausewitz, Carl. *Vom Kriege*. Buch 1. Abschnitt 24. URL: <https://www.clausewitz.com/readings/VomKriege1832/Book1.htm> (Last accessed: 8.05.2023)
26. Weiss, D. Der Ukraine-Konflikt im Spiegel einer kontrastiv-quantitativen Diskursanalyse: methodologische Grundlagen. *Language and power in Discourses of conflict : Specimina philologiae Slavicae*. Berlin-Bern-Bruxelles: Peter Lang, 2020. S. 15–48.

REFERENCES:

1. Alayhya A.F. (2023). Critical Discourse Analysis of Newspaper Articles Declaring the Outbreak of War in Ukraine: The Washington Post vs. The Moscow Times. *International Journal of Society, Culture & Language*. 2023. Retrieved from: https://www.ijsc.net/article_704037_9dce71e8cd620d1b97ea109562ddd554.pdf (accessed 10 May 2023)
2. Blyzniuk K. R., Skidchenko R. O. (2022). Asotsiatyvne pole kontseptu viina u svidomosti ukrainkoi molodi. [The associative field of the concept of war in the minds of Ukrainian youth.]. *Zakarpatski filohichni studii*, 23, pp. 18–23. [in Ukrainian]
3. Danyleiko O.V. (2022). *Binarna kontseptosfera "Viina" i "Myr" u period hibrydnoi viiny: kohnityvnyi i prahmatychnyi aspekty* [Binary conceptosphere "War" and "Peace" in the period of hybrid war: cognitive and pragmatic aspects]. (PhD Thesis), Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv. [in Ukrainian]
4. Dumanska V. (2020). Psycholinguistic Markers of Hybrid Warfare. *Psycholinguistics in a Modern World*, 15, pp. 72-76.
5. DWDS: Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. Retrieved from: <https://www.dwds.de/> (accessed 08 May 2023)
6. Gesellschaft für deutsche Sprache (GdFS). Kleines Lexikon: Krieg und Sprache. Retrieved from: <https://gfds.de/kleines-lexikon-krieg-und-sprache/> (accessed 12 May 2023)
7. Groß M. (2022). Krieg und Sprache. Retrieved from: <https://intrapyschisch.de/krieg-und-sprache/> (accessed 15 May 2023)
8. Iavorska H.M. (2016). Kontsept «VIINA»: semantyka i prahmatyka [The concept of "WAR": semantics and pragmatics]. *Stratehichni priorytety*, № 1 (38), pp. 14-23.
9. LDCEO: Longman Dictionary of Contemporary English Online. Retrieved from: <https://www.ldceonline.com/> (accessed 08 May 2023)
10. Liebsch B. (2019). Das ‚Wort‘ und der Krieg. Zum Sinn der Sprache zwischen Ethik und Politik. *Zeitschrift für Praktische Philosophie*, Band 6, Heft 1, S. 161–188.
11. Materynska O. (2019). Das anthropomorphe Bild des Krieges in den Deutschen und Ukrainischen Massenmedien. *Lingua Montenegrina*, Vol. 24, pp. 153-167.
12. Materynska, O. (2021). Translating anthropomorphic metaphors of war: an ecolinguistic approach. *Proceedings of the International Research-to-Practice Conference for Translators, Young Scholars and Students TITA 2020, SHS Web of Conferences*, Volume 105. Retrieved from https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/16/shsconf_tita2020_01004/shsconf_tita2020_01004.html

- shskonf_tita2020_01004/shskonf_tita2020_01004.html (accessed 10 May 2023)
13. Matsiuk H. (2021). Vzaiemodiia poniat mova – viina yak ob'iekt linhvistychnoho analizu: rezultaty i novi pidkhody. [The interaction of the concepts of language and war as an object of linguistic analysis: results and new approaches.]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, Vyp 35, tom 7, pp. 101–106. [in Ukrainian]
 14. Pasyk L., Rys L., Bondarchuk O. (2022). Dyskursyvni konfigurations kontseptu KRIEG u nimetskomovnomu internet-dyskursi [Discursive configurations of the KRIEG concept in German-language Internet discourse]. *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii*, Vyp. 16, pp. 179–85. [in Ukrainian]
 15. Piankovska I. V. Leksychni osoblyvosti nimetskykh mediatekstiv na temu "Krieg in der Ukraine" v konteksti mediaekolohii [Lexical features of German media texts on the topic "Krieg in der Ukraine" in the context of media ecology]. *Nova filolohiia*, 86, pp. 144–149 [in Ukrainian]
 16. Plotnikova N. (2013). Alhorytm analizu linhvokulturnoho kontseptu [Algorithm for the analysis of the linguistic and cultural concept]. *STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA*, Vol. 1, pp. 165–170. [in Ukrainian]
 17. Poliuzhyn M. (2017). Zmist i struktura linhvokulturnoho kontseptu [The content and structure of the linguistic and cultural concept]. *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, № 3, pp. 56–61. [in Ukrainian]
 18. Poliuzhyn M. (2015). Poniattia, kontsept ta yoho struktura [Concept and its structure]. *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, № 4, pp. 214–224. [in Ukrainian]
 19. Selivanova O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia* [Modern linguistics: a terminological encyclopedia]. Poltava : Dovkillia-K.
 20. SUM: Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. Retrieved from: <http://sum.in.ua/> (accessed 08 May 2023)
 21. Vasianovych Ye. (2020). Psykholinhvistychnyi analiz asotsiatyvnoho polia viina yak frahmentu movnoi kartyny svitu ukrainskykh studentiv-humanitariiv. [Psycholinguistic analysis of the associative field war as a fragment of the linguistic picture of the world of Ukrainian humanities students]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, 31 (70), № 1, 1, pp. 13–17. [in Ukrainian]
 22. Vilchynska T. (2017). Kontsept «VIINA»: osoblyvosti movnoi obiektyvatsii u hazetnomu teksti [The concept of "WAR": features of linguistic objectification in a newspaper text]. *Linhvistychni studii*, 34, pp. 110–114. [in Ukrainian]
 23. Vogel, F. (2023). Ukraine-Krieg: wie Sprache den Diskurs prägt. Retrieved from: <https://nachrichten.idw-online.de/2023/02/06/ukraine-krieg-wie-sprache-den-diskurs-praegt> (accessed 10 May 2023)
 24. Von Clausewitz, C. (1832). Vom Kriege. Buch 1. Abschnitt 24. Retrieved from: <https://www.clausewitz.com/readings/VomKriege1832/Book1.htm>. (accessed 8 May 2023)
 25. Weiss, D. (2020). Der Ukraine-Konflikt im Spiegel einer kontrastiv-quantitativen Diskursanalyse: methodologische Grundlagen. Language and power in Discourses of conflict : Specimina philologiae Slavicae. Berlin-Bern-Bruxelles: Peter Lang, S. 15–48.
 26. Zhaivoronok V. V. (2007). *Ukrainska etnolinhvistyka. Narysy*. [Ukrainian ethnolinguistics. Essays.]. K.: Dovira. [in Ukrainian]